

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Tres modi explicandi, & defendendi communem sententiam. cap. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Ex quo hæc verba referunt, *Appetijt demon illud, ad quod pervenisset, si scitisset.* Verba tamē quibus præcedens opinio ex Anselmo clarius confirmari possit, alia sunt. Cum enim dixisset, angelum duorum generum bonorum appetere potuisse, aut iustum, siue honestum: aut commodum, quod nos delectabile communiter vocamus, quæ duo tantum propter se appeti possunt, subiungit hæc verba: *peccavit ergo volendo aliquid commodum, quod nec habebat, nec tunc velle debuit quod tamen ad augmentum beatitudinis illi esse poterat.* Ex his tamen sententia Scholasticorum colligi nequit. Neq; enim dicit Ansel. Angelum peccasse appetendo ipsam beatitudinem, sed appetendo aliquid peculiare bonum commodum, & delectabile, quod ad cumulum & augmentum suæ beatitudinis pertinere poterat. Hoc autem esse potuit genus aliquid excellentiæ, quo præcelleret ceteris: nam & hoc ad cumulum beatitudinis tanquam bonum peculiare, si a Deo ei concederetur, spectare poterat.

3.

Scotus vero existimans, fuisse sententiam Anselmi; Angelum peccasse appetitu beatitudinis, nititur illam probare tribus rationibus, quarum prima, iudicio Scoti desumpta ex ipso Anselmo, est huiusmodi: aut angelus peccavit appetitu honesti, aut appetitu commodi, quod communiter vocamus delectabile: nam appetitu vitilis, inquit Scotus, peccare non potuit, quia hoc non appetitur, primo & per se, sed propter honestum, aut delectabile, cum sit bonum tantum ut medium, ut supra docuit S. Th. quæst. 7, art. 6. atqui non potuit peccare appetitu honesti, ut constat: ergo peccavit appetitu commodi, seu delectabilis: quia hic appetitus debet esse primus. Hæc tamē ratio non est Anselmi, ut ex dictis manifeste patet: ite quidquam probat: nam quamvis peccaverit appetitu alicuius delectabilis: non fuit necesse, delectabile illud esse maximum delectabile: quia primus appetitus versari potest circa peculiare aliquid delectabile. Adde, quod primum etiam peccatum potest esse circa vitile. Nam quamvis vitile solum habeat bonitatem mediæ, & medium nõ sit appetibile propter se, sed propter honestum, aut delectabile: tamen contingere potest, ut prima malitia proveniat non ex fine delectabili, sed ex medio vitili: velut si quis, ut subleuet miseriam familiaris, aut amici, velit furari: furtum quidem appetit ut vitile, & tamen prima malitia, imo tota, inde provenit. Idem etiam continget, si quis recreationis gratia querat pecunias, & non inveniens ex mutuo, velit eas furari. Mitto secundam rationem Scoti: quæ nihil aliud probat, quam præcedens.

4. Ratio Scoti rejicitur.

Tertia ratio eodem recidit, quæ talis est: Facultas appetens, quæ consequitur facultatem cognoscentem, primum appetit delectabile convenientissimum: sicut appetitus consequens gustum, primum appetit summum delectabile gustui: quare si visus peccaret, peccaret quidem circa summum visibile: summum autem delectabile voluntati, est beatitudo: ergo circa illam Angelus peccavit. Verum hæc ratio non minus infirma est, quam præcedens, quia nec appetitu animali, nec rationali primum appetitur id, quod summe delectabile est: sed appetitu animali id, quod primum occurrat, rationali vero, prout voluntas libere se moveri, potuit autem angelos offerre prius aliud delectabile, quam beatitudo, &

Alia ratio Scoti refellitur.

quamvis illud primo se offerret, potuit illud ordinare velle: aliud autem peculiare delectabile appetere inordinate.

Mihi sane certissimum est, potuisse Angelum suæ beatitudinis supernaturalis, ut inferius manifestum fiet. At tali affectu peccasse, ob tantorum virorum auctoritatem, mihi certe probabile firmiter, quo pacto Angelus peccare poterit peccato superbiæ, appetens sibi beatitudinem supernaturalem affectu inmoderato, singulas sententias examinare necesse erit.

CAPVT II.

Tres modi explicandi, & defendendi communem sententiam.

Varij sunt modi, quibus hanc communem sententiam explicat & defenditur. Doctores, qui eam amplectuntur. Primus sic eorum, qui dicunt, appetitum beatitudinis supernaturalis in Angelo fuisse inordinatum, & ad superbiam pertinuisse; quia appetierunt excellentiam illius, non considerantes, auxilio & gratia Dei eam consequendam esse, cum tamen deberent id considerare: ita philosophantur Anisiodorensis, Hervæus, Durandus, Thomas de Argentina, Holot, Marplus, & Maior locis citatis, & Ferrariensis 3. cont. gent. ca. 109. §. Ad huius evidentiam, & ca. 110. in principio. Sic etiam supponit Caiet. qu. 64. articulo secundo, §. Ad hoc breviter. Addunt præterea, perinde esse appetere beatitudinem supernaturalem, nõ considerando, eam esse consequendam per media gratiæ, atque illam propriis viribus consequendam desiderare. Cumque, hoc posteriori modo eam desiderare, sit peccatum superbiæ & presumptionis, erit quoque, illam desiderare, nõ considerando media gratiæ, quibus est adimplenda. Confugerunt autem prædicti authores ad hoc genus inconsiderantiæ, ne cogerentur errorem alicuius intolerabilem intellectu angelico concedere, quem necessarium esse fatent, eis videbatur, si peccatum eorum fuisset superbiæ, appetendo beatitudinem ultra debitum modum excellentiæ. Errorem autem in Angelo ante primum peccatum concedere, absolum ipsius vitium est. Propterea per inconsiderantiæ defectum, tale peccatum, commissum fuisse excogitarunt.

Hic tamen modus defendendi communem sententiam, opinionem, duabus rationibus meo iudicio, cavendacibus refelli potest. Quarum prior est: tale peccatum Angelo accidere non potuit, nisi transgressus fuisset præceptum aliquod, quo debere appetere beatitudinem ex consideratione expressa divini auxiliij; tale autem præceptum Angelus non habuit: ergo appetens beatitudinem sine conside-

deratione diuini auxilij, non peccauit. Porro nullo tali praecepto Angelum fuisse obligatum, non obscure monstrari potest. Aut enim tale praeceptum fuit naturale, hoc est, ex ipsa natura rei ortum, quamuis esset de obiecto supernaturali: aut fuit positum angelo sola Dei voluntate, quod positum in Scholis vocamus. Primum quidem naturale esse non potuit, quia praeceptum desiderandi beatitudinem debito modo, ad hoc solum obligat, vt illam expresse non desideremus adipisci sine auxilio Dei solis nostris viribus: nam quotidie desideramus, nos esse beatos & Deum clare intueri, nihil considerantes de gratia Dei, cuius auxilio eam adepturi sumus. Si autem quis dicat, quamuis non semper, aliquo saltem tempore necessarium esse beatitudinem sperare, & desiderare ex auxilio Dei: certe hoc difficile suaderi poterit. Si autem id probet, sufficit tamen semel, praesertim in breui temporis intervallo, hoc modo beatitudinem desiderare. Atqui angelus iam in primo instanti, quo Deum dilexit super omnia, hoc modo beatitudinis amorem habuit: cum enim tunc ex fide dilexerit Deum, & spem habuerit vitae aeternae, vt probatum est disp. 22. cap. 2. omne bonum acceptum, & quod futurum sperabat, in Deum auctorem omnium reuoluit: frustra igitur excogitabimus talem obligationem praecepti naturalis, ob quam angelus deberet semper in illa consideratione, & relatione actu permanere.

Deinde tale praeceptum non fuit positum: quia nec ratione, nec auctoritate probari potest, tale praeceptum impositum fuisse Angelo: quoniam ex Patribus nonnulli expresse docent, Angelum cecidisse nullo sibi imposito praecepto. Ita docent Orig. lib. 3. in Epist. ad Roman. illud capitulum tertium. Scimus autem quoniam quacuque lex, &c. Chrysost. to. 1. in homilia de Adamo, & Eua, ante medium, & hom. de lapsu hominis, circa principium, in quo assignat Chrysostomus differentiam inter lapsum hominis, & angeli. Nam angelus, nullo sibi imposito praecepto: homo vero, imposito praecepto, peccauit. Quare cum dicit Durandus quaestione citata num. 15. potuisse esse peccatum Angeli in transgressione alicuius praecepti positum, haec nostra sententia non contradicit. Neque enim affirmat, ita peccasse, sed potuisse peccare: quod longe diuersum est.

Posterior ratio contra eandem sententiam, & modum explicandi communem opinionem, est huiusmodi: vel illa in considerantia talis fuit, vt nulla omnino praecesserit cogitatio eius, quod considerare debebat angelus, nempe beatitudinem desiderandam tantum esse ex auxilio Dei: vel aliqua saltem in vniuersum praecessit cogitatio illius. Si nulla omnino, nec in vniuersum, praecessit cogitatio de illate, non potuit talis inconsiderantia, aut opus ex illa ad culpam imputari: nam, vt dicemus 1. 2. quaest. 76. artic. 2. vbi nulla praecessit de aliqua re cogitatio, non potest culpa imputari operatio, quae ex illa, aut cum illa fit ratione ipsius inconsiderantiae: nam per consultationem, aut libertatem non potest homo seipsum reducere ad primam consultationem, vt prima secunda quaestione 14. etiam ostendimus. Si vero aliqua praecessit in angelo consideratio diuini auxilij, saltem confuse & in vniuersum, sequitur, non peccasse Angelum ex inconsiderantia, vt Doctores huius opinionis contendunt: ac pro-

inde opus est fateri, fuisse in intellectu Angeli errorem: aut si potuit sine errore, & sine inconsiderantia, non est opus ad hunc modum philosophandi recurrere.

Possent quidem aliquis dicere, angelum in primo instanti considerasse necessitatem diuini auxilij ad consequendam beatitudinem, & ab hac consideratione in secundo instanti libere cessasse, & ita in eodem ex inconsiderantia peccasse. Verum hoc responsum parui momenti est: quia Angelus dum in primo instanti considerauit necessitatem diuini auxilij, aut considerauit etiam aliquo modo necessarium esse in ea consideratione permanere; & ita cessans ab ea non peccasset ex inconsiderantia: aut non cogitauit villo modo necessarium esse in ea consideratione permanere: & ita redit eadem difficultas superius posita. Mitto rationem quorundam, qua probare contendunt, angelum alio modo peccare non potuisse, quam ex inconsiderantia, quia cum Angelus non possit appetere aliquid delectabile, quandoquidem non habet sensum, sed tantum honestum, & circa honestum non possit peccare, nisi ex inconsiderantia: sequitur non potuisse peccare nisi ex inconsiderantia. Hanc igitur rationem omitto, quia friuola omnino est. Nam delectabile non tantum reperitur respectu corporis, sed etiam respectu spiritus. Tam etiam quia sequeretur, nunc non peccare Angelum, quando Deum odio prosequitur, nisi ex inconsiderantia, & circa obiectum honestum, quod est absurdum. Adde etiam quod circa obiectum honestum ex se contingere potest peccatum alio modo, quam ex inconsiderantia, ex prava nimirum circumstantia, vt satis perspicuum est.

Secundus modus defendendi, & explicandi communem opinionem, est, quem assignat Scotus in quaestione secunda, §. Ad videndum, quem sequitur Gabriel loco allegato. Dicunt autem, ideo angelum peccasse appetitu immoderato beatitudinis, quia intensius amauit suam beatitudinem, quam deberat, amando Deum vt bonum suum beatificum amore concupiscentiae intensius, quam amauit Deum amore amicitiae vt bonum in se. Haec tamen sententia friuola est: nam amare obiectum, quod ex se amari potest sine peccato, nunquam potest esse peccatum solum propter intentionem: circumstantia enim, Quomodo, quae ponitur a S. Thoma 1. 2. 7. & ab Scholasticis inter circumstantias, nunquam tribuit primam malitiam actui, sed auget tantum eam, quam inuenit, vt ex mente eiusdem S. Thomae ostendemus r. 2. q. 18. art. 11. nisi fortassis quando esset praeceptum impositum, ne aliquis intensius operaretur, quam vsq; ad certum gradum: hoc aut solum potest esse positum, vt patet: quia iure naturali opus virtutis, quacumque crearet, nunquam potest esse malum. Atqui Angelo nullum positum fuisse praeceptum, supra monstrauimus: imo verotale genus praecepti, videlicet ne quis intensius operetur, mihi difficile est. Quod vero quis intensius sibi amet Deum amore concupiscentiae vt bonum suum, quam amore amicitiae, vt in seipso bonus est, non est contra rationem amoris amicitiae, qui dicitur amor super omnia: cum enim dicitur super omnia, non intelligitur (vt aiunt) intensius, sed appetitiue: quod in contrarium consistit, vt nihil contra Dei veram amicitiam

Chrysost.

Origenes.

Secundus modus, Scotus.

Refellitur.

S. Thomae.

citiam quis diligit, non tamen vt nihil aliud in-
tensius amet, vt vberius explicabimus 1. 2. quæst.
109. artic. 3. quare ego existimo, hoc modo non
tantum Angelum non peccasse, sed etiam pecca-
re non potuisse.

Tertius modus defendendi eandem senten-
tiam fuit eiusdem Scoti eodem loco: asserit autem
ideo Angelum peccasse, quia desiderans beatitu-
dinem, citius eam voluit obtinere, quam Deus
voluit. Sed quamuis hoc modo potuerit angelus
peccare, si habuisset præceptum non desiderandi
beatitudinem, nisi tali tempore à Deo statuto,
vel si indigne ferret non statim sibi concedi bea-
titudinem, quia esset appetitus propriæ dignita-
tis & excellentiæ ultra modum sibi concessum:
nihilominus ridiculum est affirmare, hoc modo
angelum peccasse.

CAPVT III.

Probabilior modus defendendi communem
opinionem.

13. QVamquam vt initio disputationis præmi-
incertum fuis sit, Angelum peccasse appet-
itu superbo suæ beatitudinis, quia res in facto
consistit, cuius fundamentum aliquid firmum vix
habere possumus: tamen probabilior modus,
quo potuit angelus circa beatitudinem suam pec-
care affectu superbiæ, est, quem antiquiores &
grauiores Scholasti sequuti sunt explicantes com-
munem sententiam, quam in 1. cap. retulimus.
Dicunt igitur Alexander, Albertus, Sanctus Tho-
mas, Bonaventura, Egidius, & Bassolis locis cita-
tis, angelos peccasse nimio desiderio suæ beatitu-
dinis supernaturalis, quia eam propriis suis viri-
bus adipisci concupierunt, & quamuis prædicti
Doctores excepto Egidio, non explicent, vtrum
appetierit angelus expresso desiderio hoc modo
habere beatitudinem: an solum propter inconfi-
derantiam diuini auxilij, de quo cogitare tunc de-
bet, dicatur peccasse appetendo beatitudinem
propriis viribus quasi interpretatiue (vt aiunt) ta-
men, cum absolute loquantur, intelligere plane
videntur, angelum appetuisse expresse beatitudi-
nem ex propriis viribus, & non tantum interpre-
tatiue, propter inconsiderantiam diuini auxilij,
cui erat innitendum, sicut aperte docuit Egidius
loco allegato: imo addit Egidius, Angelum non
solum appetuisse beatitudinem propriis viribus,
sed etiam errore intellectus fuisse deceptum. Sen-
tj enim, circa naturalia Angelum errare non
posse, bene tamen circa obiecta supernaturalia.
Similem quoque errorem tribuere videntur An-
gelo S. Thom. quæst. 64. artic. 2. ad 3. Bonaventu-
ra 2. dist. c. 7. prima parte, artic. 1. quæst. 2. cum
dicunt, non fuisse quidem in dæmone primum pec-
catum quoad affectum, quo appetiuit suam ex-
cellentiam, non tamen quoad hoc vt crederet, se
posse illam consequi.

S. Thom.
Bonavent.

Ego vero, vt dixi hunc modum defendendi
communem opinionem multo vtiorem existi-
mo, ita vt certo credam hoc modo peccare potuis-
se Angelum expresso affectu beatitudinis conse-
quenda propriis viribus, vt infra ostendam; non
tamen errore intellectus deceptum in hoc genere
peccati lapsum fuisse. An vero hoc genere pecca-
ti re ipsa Angelus peccauerit, mihi compertum
non est: præter Scholasticos tamen allegatos, pro
hoc postremo modo opinandi, ita sunt aliqui Pa-

eres, vt plane asserant, hoc modo peccasse. Pri-
mum quidem Ambrosius Epistola 4. ante medium, vbi
describens genera superbiæ, ita loquitur: Non a-
liter instantur, qui cupiditate extollentia, singulari om-
nibus appetunt anteferi: aliter vero inuident, qui
Dei auxilium resutantes, que fieri sine ipsius operano
passant, ex sua perficia virtute contendunt. Et sicut iam à
Deo auferunt: hac superbia à diabolo sumpti eorum,
qui quoniam sua, quam à creatore acceperat, potentia &
dignitate sibi placuit, seque auctoris sue gloria compar-
auit, cum iis Angelis quos in consensum impetrari iura-
uerat, à celestis sublimitate deiectus est. Quibus verbis
nihil clarius dici potuit ad ostendendum, primum
peccatum, quo cecidit angelus, fuisse superbiam
appetitus consequendi beatitudinem superna-
turalem propriis viribus. Deinde Angelus hunc
ipsum non minus clare tradit 21. libro de ciuitate,
cap. 1. his verbis, qui (scilicet Deus) cum præfuit
Angelos quosdam per elationem, quia ipsi sibi ad beatitu-
dinem sufficere vellent, tanti boni deserentes futuri, non
eis ad eam hanc potestatem, &c. Postremo Greg. 12. cap.
moral. cap. 7. alias 14. idem expressit hoc modo: Re-
lucto enim, cui debuit inherere principio, suam sibi appropi-
(scilicet dæmon) quodammodo esse principium: relin-
quo, qui vere illi sufficere poterat se sibi sufficere posse indi-
cauit. Et quamuis hi Patres videntur admittere
errorem in angelo, quando eo peccato superbiæ
peccauit: tamen in bonum sensum interpretandi
sunt, vt in inferius dicemus.

Explicandum igitur nobis est primum, qua ra-
tione possit in Angelo, & in homine esse affectus
superbiæ, & præsumptionis arrogando sibi dona
Dei supernaturalia, & appetendo ipsam beaitu-
dinem ex suis viribus, & sequendam sine errore.
In huius vero explicationem notandum est id,
quod 1. 2. quæst. 14. art. 1. & quæst. 77. art. 2. fuis-
set probabitur, nimirum voluntatem hominis, & an-
geli moueri ad bonum opus, & ad malum ex liber-
tate absq; iudicio compositionis, & diuisionis in
intellectu, sed sola simplici obiecti propositione.
Cumque in tali apprehensione simplici error ef-
se nequeat: fieri etiam potuit, vt homo, vel An-
gelus peccauerint hoc affectu superbiæ, & præ-
sumptionis appetendo beatitudinem adipisci ex
propriis viribus absque vilo errore. Eadem quo-
que ratione fieri potuit vt angelus, vel homo pec-
cauerit appetitu superbo equalitatis Dei secun-
dum naturam, absque vilo errore in intellectu
non dico absque defectu, sed absque errore. De-
fectus autem qui semper præcedit, vt qualitate
illa 77. articulo 2. explicabimus, & iam ex parte di-
ximus disputatione 23. cap. quarto est, efficacia
illa representari nobis, quæ ad peccatum moue-
re, quam ea, quæ à peccato retrahere debent. Po-
tuit igitur Angelus apprehendere beatitudinem
suam plenam & absolutam, ac si conueniret sibi
ex propriis viribus & hac ratione potuit sibi com-
placere: sicut contra tristari potuit videns, se non
posse reuera suis viribus illum adipisci. Verique
autem affectus esset superbiæ & præsumptionis
tam ille qui consisteret in affectu profectum
& complacentiæ, quam ille, qui consisteret in af-
fectu fugæ & displicentiæ, & in hoc contrari-
um eadem esset ratio: sed vtique esset effectus,
& vt dici solet simplex, sicut præcedenti disputa-
tione capite 2. notatum est, cum allegamus
discrimen inter affectum efficacem, & simplicem.
At vero affectu & voluntate efficaci non potuit
Angelus